

Reflexia rímskej zahraničnej politiky v myslení Simone Weilovej

Peter Fraňo

Peter Fraňo: Reflexia rímskej zahraničnej politiky v myslení Simone Weilovej [Reflection of Roman Foreign Policy in the Thinking of Simone Weil]. In: *Ostium*, vol. 20, 2024, no. 1.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Reflection of Roman Foreign Policy in the Thinking of Simone Weil

In her study *Hitler et la politique extérieure de la Rome antique*, the French philosopher Simone Weil compares Roman foreign policy with the Nazi regime of Adolf Hitler. Just as the Romans conquered various peoples and states over several centuries in antiquity, Hitler attempted something similar at a quicker tempo in the twentieth century, and used the same methods to do so. Simone Weil's primary reflection in the text is on three common components: credulity, cruelty and propaganda. She uses the works of Greek and Roman historians and writers (e.g. Appian, Livy, Herodotus, Polybius) to show that the Romans represent a negative ancestor of Nazi foreign policy.

Keywords: Simone Weil, Romans, Roman Foreign Policy, Nazi Regime, Adolf Hitler

Reflexia rímskej spoločnosti, filozofie a kultúry prešla v európskej filozofickej tradícii pomerne veľkými zmenami. Kým pre mnohých starších mysliteľov predstavovali starí Rimania predovšetkým pozitívne vzory morálnych cností či politického talentu,^[1] približne od obdobia nástupu nemeckej klasickej filozofie sa začalo na rímske intelektuálne dedičstvo pozeráť oveľa viac negatívnejšie. Napríklad nemecký filozof Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770 - 1831) ako hlavný dobový systematik dejín filozofie sa domnieval, že „pravá“ antická filozofia sa mohla rozvíjať iba v inštitúcii gréckeho mestského štátu *polis*. Keďže v rímskom prostredí sa podľa neho filozofia už neintegruje do spoločenského zriadenia štátu, nestáva sa preto nositeľkou vývoja ducha ako hlavného hybného dejinno-filozofického elementu. Namiesto originálnej gréckej špekulatívnosti nastupuje latinský rétorický formalizmus, ktorý nemá s vedeckým prístupom nič spoločné, a preto sa o rímskej filozofii netreba ani zmieňovať. Rimania podľa Hegla nevytvorili svojráznu filozofiu, ale iba prebrali a napodobňovali Grékov. V rámci dejín filozofie tak nevyhnutne existuje len epocha dejín gréckej filozofie.^[2]

V 20. storočí môžeme tento negatívny „myšlienkový obrat“ nájsť v myslení ďalšieho nemeckého filozofa Martina Heideggera (1889 - 1976). Ako príklad môžeme uviesť známu pasáž z jeho diela *Úvod do metafyziky* (*Einführung in die Metaphysik*):

„V období prvého a rozhodujúceho rozvoja západnej filozofie u Grékov [...] sa to, čo jestvuje, označovalo výrazom *fysis*. Toto grécke základné slovo pre súcno máme vo zvyku prekladať termínom ‚Natur‘. Používame latinský preklad *natura*, čo značí vlastne ‚narodiť sa‘, ‚zrodenie‘. Týmto latinským prekladom nastal ale odklon od pôvodného obsahu gréckeho slova *fysis*, autentická sila filozofického

pomenovania gréckeho slova sa vytratila. A to neplatí iba o latinskom preklade tohto slova, ale o všetkých ostatných prekladoch z gréckeho filozofického jazyka do ‚rímskeho‘ jazyka. Tento preklad z gréčtiny do ‚rímskeho‘ jazyka nie je ani bezvýznamný, ani bezzubý, naopak, predstavuje prvú etapu postupného uzatvárania sa a odcudzovania sa pred tým, čo predstavuje pôvodnú podstatu gréckej filozofie.“[3]

Vidíme, že Heidegger sa na základe analýzy interpretačných možností gréčtiny a latinčiny domnieval, že latinčina predstavuje jazyk odcudzenia, úpadku a degradácie, keďže nie je schopná adekvátnym spôsobom vyjadrovať myšlienkovú hĺbku filozofických textov. Dvoma skutočnými filozofickými jazykmi sú pre Heideggera iba gréčtina a nemčina. Autor týmto uvažovaním nadväzuje na staršiu domácu filozofickú tradíciu, ovplyvnenú predovšetkým myslením Johanna Gottlieba Fichteho (1762 - 1814), ktorý sa domnieval, že jediným rovnocenným jazykom, s ktorým sa môže nemčina ako tak porovnávať, je práve gréčtina. Germáni si totiž spolu s Grékmi dokázali ako jeden z mála národov zachovať pôvodný jazyk a kultúru, kým napríklad Francúzi sa latinizovali a romanizovali pod vplyvom cudzej moci. Keďže Nemci a Gréci si udržali tento prapôvodný jazyk, mali výnimočnú schopnosť pochopiť duchovné prazáklady sveta a života, ktoré sú artikulované prostredníctvom filozofických myšlienok.[4] Ostatné národy - ako v staroveku Rimania a v modernej dobe Francúzi - touto možnosťou už nedisponovali.

Hitler a rímska zahraničná politika

Asi jeden z najnegatívnejších pohľadov na Rimany však, paradoxne, ponúka dielo francúzskej, a teda z románskeho prostredia pochádzajúcej filozofky Simone Weilovej (1909 - 1943), ktorá programovo odmietala pozitívne reflektovať rímsku antiku, keďže sa v nej vraj oproti gréckemu prostrediu prejavovali oveľa viac negatívne prvky nacionalizmu, násilia a moci. Tento špecifický pohľad na Rimany sa u autorky evidentne završil najmä v dôsledku osobnej skúsenosti so začiatkom druhej svetovej vojny v septembri v roku 1939. V tomto období totiž pracuje na dvoch veľkých článkoch *Iliada alebo báseň o sile* (franc. *L'Iliade ou le poème de la force*) a *Niekoľko zamyslení o počiatkoch hitlerizmu* (franc. *Quelques réflexions sur les origines de l'hitlérisme*). V prvom z nich sa síce primárne venuje skúmaniu fenoménu „sily“ v Homérovej *Iliade*, no už aj tu sa stretávame s negatívnou charakteristikou Rimany, ktorých myslenie dáva do ostrého kontrastu s gréckou myšlienkovou tradíciou.[5] Na konci tohto článku napríklad píše:

„Gréci mali väčšinou silu ducha, ktorá im umožňovala neklamať si; boli za to odmenení schopnosťou vo všetkom dosiahnuť najvyšší stupeň jasnosti, čistoty a jednoduchosti. [...] Rimania [...] verili, že sú vyňatí z obcej ľudskej biedy [...] ako národ vyvolený osudom k tomu, aby sa stal pánom sveta [...] Rimania pohrdali cudzincami, nepriateľmi, porazenými, svojimi poddanými, svojimi otrokmi; preto tiež nemali epeje ani tragédie. Nahradili tragédie gladiátorskými hrami. [...] Rimania [...] boli obdivovaní, čítaní, napodobňovaní v činoch a slovách, citovaní vždy, keď bolo treba ospravedlniť nejaký zločin, a to po celých dvadsať storočí kresťanstva.“[6]

Tento negatívny pohľad je podrobnejšie a systematickejšie rozpracovaný v druhom zo spomínaných článkov, ktorý sa okrem záveru člení z obsahového hľadiska na tri časti, ktoré sa dajú čítať aj ako samostatné texty: *Stálosť a premenlivosť národných charakteristík* (franc. *Permanence et changements des caractères nationaux*), *Hitler a rímska zahraničná politika* (franc. *Hitler et la politique extérieure de la Rome antique*) a *Hitler a rímska vnútorná politika* (franc. *Hitler et le régime intérieur de l'empire romain*).[7]

Ako už naznačujú názvy týchto častí, autorka videla zreteľnú paralelu medzi rímskou vnútornou a zahraničnou politikou a nacistickým režimom Adolfa Hitlera. Simone Weilová sa pritom paradoxne nedožila ani odhalenia najväčších zverstiev nacizmu. V roku 1942 emigrovala spolu s rodičmi do Spojených štátov amerických, no zakrátko sa vrátila naspäť do vojnou zmietanej Európy. Vo Veľkej Británii sa pripravovala aktívne zapojiť do francúzskeho odboja, čoskoro jej však diagnostikovali

tuberkulózu. Simone Weilová zomiera 24. augusta 1943 na zlyhanie srdca vo veku tridsaťštyri rokov.[\[8\]](#)

Podľa Weilovej práve Hitler po dvetisíc rokoch ako jeden z mála správne pochopil, ako napodobniť Rimanov a predstavuje teda akéhosi duchovného otca negatívnej renesancie „rímanstva“ v 20. storočí.[\[9\]](#) Najzreteľnejšie možno tieto tendencie vidieť v zahraničnej politike, čím má autorka predovšetkým na mysli rímsky militarizmus a ideu o vojenskom dobývaní väčšiny známeho sveta. Tak, ako si Rimania postupne počas niekoľkých storočí podrobili viac či menej vzdialené národy, o niečo podobné sa v rýchlejšom tempe snažil aj Hitler, pričom obaja dejinní aktéri používali pri realizácii tejto myšlienky podobné postupy. Simone Weilová sa primárne v texte venuje reflexii troch zložiek: vierolomnosti, krutosti a propagande.

Vierolomnosť

Umenie vierolomnosti predstavuje prvý dominantný prvok rímskej zahraničnej politiky. V bežnom živote má táto charakteristická črta dve veľké nevýhody. Jednak vyvoláva pohoršenie (ak niečo niekomu slúbite a potom to porušíte, tak to vašich partnerov zaiste pobúri) a jednak zabraňuje ľuďom, aby vám ešte v budúcnosti verili (ak ste už raz porušili slovo, tak existuje predpoklad, že to môžete urobiť aj nabudúce). Rimania sa týmto dvom nástrahám vyhli, a to takým spôsobom, že používali túto techniku predovšetkým vtedy, keď im situácia dovolila úplne vyhladiť ich protivníkov. Neostal tak nikto, kto by sa mohol na takýto neštandardný postup porušovania sľubov sťažovať. Zároveň ľudia, ktorí na vlastné oči videli hrôzy, ktoré sa po porušení zmluvy udiali, ostali zdesení z takéhoto správania. Tento pocit zhrozenia však často, paradoxne, viedol k ešte urputnejšej viere v Rimanov, keďže ľudská myseľ nemôže uveriť, že by sa k niečomu podobnému mohli títo istí ľudia uchýliť ešte aj v budúcnosti. Z hľadiska Rimanov tu teda išlo vždy o vopred premyslenú a vykalkulovanú vierolomnosť.[\[10\]](#)

Jedným z najlepších príkladov bol rímsky generál Lucius Aemilius Paullus (cca 229 - 160 pred n. l.), ktorý vraj po vyhranej tretej macedónskej vojne (171 - 168 pred n. l.) vydrancoval počas jednej hodiny v roku 167 pred n. l. naraz sedemdesiat miest a 150 000 obyvateľov odviezol do otroctva.[\[11\]](#) Podľa antických svedectiev využil k tomuto činu práve zradu dôvery. Po usporiadaní pomerov v Macedónii sa vybral do Épeiru, pretože uznesenie senátu mu dovoľovalo, aby vojakom prenechal k plieneniu mestá z tejto oblasti. Aby uskutočnil tento cieľ naraz a zároveň predišiel nepokojom, uchýlil sa ku klamstvu. Do viacerých épeirských miest poslal poslov, aby odtiaľ odvedli posádky a prisľúbil týmto mestám slobodu a milosť, tak ako predtým Macedónčanom. Zároveň vydal príkaz, aby sa z každého mesta dostavilo desať popredných mužov, ktorým oznámil, aby ako cenu za to, že ich ušetria, odovzdali Rimanom v presne určený deň všetko zlato a striebro. Keď sa zlato a striebro zhromaždilo, tak rozkázal vojakom, aby začali tieto mestá v rovnaký deň a v rovnakú hodinu drancovať. Takýmto nehanebným spôsobom oklamal predstaviteľov épeirských miest, ktorí sa márne domnievali, že poslušnosťou a finančnými darmi sa zachránia pred rímskou agresiou.[\[12\]](#)

Najstrašnejší dôsledok rímskej vierolomnosti však pre Weilovú predstavuje skaza Kartága, civilizácie, ktorú považovala prinajmenšom za rovnako skvelú, akou bola aj tá rímska. Deštrukcia tohto mesta na konci tretej púnskej vojny (149 - 146 pred n. l.) bola podľa autorkinej interpretácie priamym dôsledkom porušovania dohôd zo strany Rimanov. Z Appianovho diela vyplýva, že Kartáginci sa snažili neustále zabrániť vojne tak pred jej vypuknutím, ako aj po ňom. Rimania neustále stupňovali podmienky zachovania mieru, ktorý však v skutočnosti nikdy nechceli dodržať. Po vyhlásení vojny si najskôr od Kartágincov ako záruku pre ďalšie vyjednávanie vypýtali tristo aristokratických detí, ktoré sa následne stali ich rukojemníkmi a boli prevezené na Sicíliu a následne poslané do Ríma. Po ďalšom rokovaní zas prišli s požiadavkou vydania všetkých útočných a obranných zbraní. Rimania tak prevzali výzbroj pre dvestotisíc mužov. Okrem množstva kopijí a oštepov aj asi dvetisíc samostrelov na šípy a kamene. Všetky tieto podmienky teda Kartáginci splnili a s nádejou predstúpili pred rímskych konzulov Marca Manilia a Lucia Marcia Censorina, aby

im Rimania oznámili poslednú požiadavku. Censorinus však trval na tom, že v záujme zachovania mieru je potrebné Kartágo úplne zničiť a obyvateľov presťahovať do vnútrozemia vzdialenom minimálne pätnásť kilometrov od mora.^[13] Historik Appianos popisuje reakciu Kartáginskej delegácie nasledujúcim spôsobom:

„Poslovia zdvihli ešte počas konzulovej reči ruky k nebu a s krikom sa dovolávali bohov, že boli podvedení, strašlivo Rimanov preklínali, buď že chceli na mieste zomrieť, alebo že stratili rozum alebo chceli Rimanov primäť, aby sa na nich dopustili bezprávia. Vrhli sa na zem, tĺkli do nej rukami i hlavami, niektorí si roztrhali rúcha a drásali svoje telá, akoby zošaleli. Nakoniec prestali nariekať a ležali úplne ticho a odovzdane, podobný mŕtvym. Rovnako ohromení boli Rimania. Pretože rozkaz vyvolal také rozrušenie, poručili konzuli Kartáginčanov odviešť, dokiaľ by sa zo svojho stavu nespamätali. Vedeli totiž dobre, že veľké nešťastie prebúdza odvalu, ale čas a nutnosť, že ju lámu. To sa stalo i v prípade Kartáginčanov. V nastupujúcom tichu na nich doľahlo ich nešťastie ťaživejšie, ustali s výčtkami a začali smutne nariekať a oplakávať seba i svoje deti a ženy, volali ich menom, oslovovali i samu vlasť a prehovárali k nej, ako by bola živou bytosťou a mohla ich úpenlivý nárek počuť. Kňazi vykrikovali mená chrámov a vzývali bohov, ktorým boli zasvätené, ako by boli prítomné a spôsobili ich stratu. Bol to zúfalý nárek nad osudom štátu i nad vlastným nešťastím, takže ani Rimania sa nemohli nad nimi zdržať slz. Hoci aj na konzulov doľahol žiaľ nad premenou ľudského osudu, vyčkávali s prísnu tvárou, až sa poslovia upokojia. Keď sa plač utíši, rozhostilo sa opäť ticho. Poslovia si uvedomili, že ich mesto nemá zbrane, je opustené, nemá jedinu loď ani samostrel, ani strelu, ani meč, ani dosť vlastných vojakov, keďže ich päťdesiat tisíc nedávno zahynulo, že nemá žoldnierske vojsko, žiadneho priateľa, žiadneho spojenca, ani čas k tomu, aby ich získalo, kým v rukách ich nepriateľov sú ich deti, zbrane i zem, a že ich súper obliehajú ich mesto na mori i peším vojskom, vojenskými strojmi a jazdou. [...] Preto ustali hlasito nariekať, lebo nárek v nešťastí nevedie k ničomu a opäť sa pokúsili jednať.“^[14]

Ďalej nasleduje reč, v ktorej sa najvznešenejší člen kartáginskej delegácie Bannón Tigillas odvoláva na zmluvu uzavretú so Scipionom:

„Nie je väčšej opory pre prosebníkov než možnosť odvolávať sa na zmluvu. Veď my si nemôžeme brať na pomoc nič iné než slová, keďže všetku svoju moc sme vydali do vašich rúk. [...] Ak neprijmete ani toto vysvetlenie, zanecháme všetko a uchýlime sa k prostriedkom nešťastníkov, k náreku a prosbám. [...] Navrhujeme vám inú možnosť, pre nás prijateľnejšiu a pre vás ušľachtilejšiu. Ušetríte mesto, veď vám neurobilo nič zlé, a nás, ak chcete, zabite, ale nepresídľujte. [...] Nech Jupiter a ostatní bohovia, najmä tí, ktorí doposiaľ chránia Kartágo - veď by sa vám a vašim deťom mohli za to pomstiť - nedopustia, aby ste prvýkrát poškodili svoju dobrú povesť a pošpinili svoje dobré meno skutkom, ktorý vzbudzuje hrôzu už iba pri počutí, a nie to keby sa uskutočnil, a ktorý by ste v dejinách prvýkrát učinili vy. Gréci viedli mnoho vojen s barbarmi, vy, Rimania, s inými národmi, a nikto nikdy nevyvrátil mesto, ak sa vzdalo pred bojom, vydalo zbrane a deti a prejavilo ochotu zniesť akýkoľvek iný trest, pokiaľ ešte nejaký existuje.“^[15]

Ako vidno z uvedených ukážok, Kartáginská delegácia ostala zo záverečného rozhodnutia Rimanov v šoku a, samozrejme, ho odmietla akceptovať, čo následne viedlo k dlhotrvajúcim bojom, ktoré vyvrcholili zrovnaním Kartága so zemou v roku 146 pred n. l.

Uvedená rímska prefíkaná podoba nehanebnosti bola pre Grékov úplne neznáma a naplno sa objavila v dejinách opätovne až od roku 1933, keď sa Adolf Hitler dostal k moci. Tento spôsob „ultimátneho“ vyjednávania zároveň podľa Weilovej pripomína priebeh Háčových rokovaní u Hitlera v marci roku 1939, ktoré nakoniec viedli k vzniku Protektorátu Čechy a Morava.^[16]

Krutosť

S vierolomnosťou úzko súvisela druhá charakteristická črta Rimanov, a to chladná, vypočítavá

a systematická krutosť, ktorú nebolo možné ani zmierniť zmenou nálady, opatrnosťou, hanbou či súcitom ani zastaviť odvahou, dôstojnosťou či silou a nakoniec ani zmäkčiť poslušnosťou, prosbami a slzami. Pôsobila na jednej strane ako nespútaný prírodný živel (v zmysle zemetrasenia či potopy), slepá a hluchá k akýmkoľvek prostriedkom úľavy, no na strane druhej mala aj črty jasnozrivosti a predvídavosti, ktoré sú súčasťou ľudskej inteligencie. Takáto forma krutosti, paradoxne, vzbudzovala u dotknutých osôb pocit dôvery, pretože vnímať nedôveru pri očakávanej katastrofe je nad ľudské sily. A zároveň vzbudzovala vďačnosť u tých, ktorí predpokladali síce, že budú zničení, ale nakoniec neboli.[17]

Z množstva príkladov použitia rímskej krutosti v dejinách autorka podrobnejšie uvádza prípad dobytia Nového Kartága (lat. Carthago Nova; dnes španielska Cartagena) Publiom Corneliom Scipionom Africanom (236 - 183 pred n. l.) v roku 209 pred n. l., počas druhej púnskej vojny (218 - 201 pred n. l.):

„Publius usúdil, že dovnútra preniklo už dostatočné množstvo vojakov, a prikázal väčšine z nich, tak ako je ich zvykom, aby postupovali proti obyvateľom mesta, pobíjali všetkých, na ktorých narazili, nikoho nešetřili, aby sa nerozbíhali za korisťou skôr, než bude dané znamenie. Myslím, že si tak počínajú, aby naháňali strach, takže v mestách, ktoré Rimania dobyli, je často vidieť nielen mŕtvoly ľudí, ale tiež psov rozseknutých na dve časti i kusy zohavených tiel iných zvierat. Vtedy bolo takýchto príkladov veľký počet, pretože ich tam zastihli mnoho.“[18]

Zvrátenosť rímskej podoby krutosti, ktorá viedla ku kontroverzným pocitom lojality porobených obyvateľov, dokladá aj scéna, v ktorej vystupujú preživší tejto masakry:

„Keď sa tak stalo [po zhromaždení všetkých zajatcov sa oddelili občania s manželkami a deťmi a potom remeselníci - doplnil P. F.], vyzval občanov, aby prejavili oddanosť Rimanom a mali na pamäti dobrodenia, ktoré im preukázali, a všetkých prepustil do ich domovov. Tí prelievali slzy a súčasne sa radovali z nečakanej záchrany, prejavili veliteľovi úctu a rozišli sa. [...] Týmto postojom voči zajatcom získal veľkú náklonnosť a dôveru občanov tak pre seba, ako aj pre spoločnú akciu...“[19]

Príbeh deštrukcie Nového Kartága tak demonštruje skutočnosť, že proti rímskej krutosti nepomáhala ani podriadenosť.[20]

Jedna z ďalších taktík rímskej zahraničnej politiky spočívala v hľadaní kolaborantov medzi domácim obyvateľstvom. Prototypom takéhoto človeka bol podľa Weilovej Kallikratés z Leontia,[21] ktorý predniesol slávny prejav pred rímskym senátom, v ktorom odporúčal podporovať prorímskych politikov v jednotlivých obciach Achájskej ligy na úkor obhajcov domácich záujmov. Svojou politikou tak hájil záujmy cudzej mocnosti - teda rímskeho impéria. Rimania sa mu odmenili takým spôsobom, že dali gréckym mestám na vedomie, že by do vedúcich funkcií mali byť nominovaní práve muži podobného charakteru. Kallikratés bol následne zvolený stratégom.[22] Tento muž je akoby starovekým predchodcom Arthura Seyss-Inquarta (1892 - 1946), rakúskeho politika, ktorého Hitler v roku 1938 po nátlaku dosadil do vlády na post ministra vnútra. 11. marca sa nakoniec stal rakúskym spolkovým kancelárom a jedným z iniciátorov anšlusu Rakúska, ku ktorému došlo o deň neskôr.[23]

Podriadenosť a kolaborácia nezmiernovali rozsah rímskej krutosti, no na strane druhej riešenie pre dotknuté národy nespočívalo ani vo vzbure, keďže tú dokázali Rimania veľmi dobre spacificovať. Keď sa napríklad Gréci snažili vzoprieť rímskej moci počas achájskej vojny (148 - 146 pred n. l.), teror, ktorý nastal, pripomínal krajiny ohrozované Hitlerom:

„Jedni z nich sa zo zúfalstva dopúšťali samovraždy, druhí utekali naprieč krajinou bez akéhokolvek

cieľa, pretože mali strach z toho, čo sa deje v ich mestách. Niektorí ľudia udávali nepriateľovi svojich spoluobčanov ako odporcov Rimanov, hoci to v tej dobe nikto nepožadoval. Iní vystupovali ako prosebníci, priznávali svoju zradu a pýtali sa, aký trest ich postihne, hoci nikto takéto vysvetľovanie nepožadoval. Celá zem bola postihnutá akousi nákazou. Ľudia skákali do studní, vrhali sa zo skalných útesov, a ako hovorí príslovie, skaza Grécka by budila i lútosť nepriateľa, keby ju videl. [...] V Thébach dokonca všetci svoje mesto opustili a zanechali ho úplne prázdne.“[24]

Následné dobytie a zánik Korintu (v roku 146 pred n. l.), počas ktorého Rimania pohrdavo pristupovali ku gréckym kultúrnym pamiatkam, potom predstavuje pre Weilovú finálny zánik gréckeho či antického sveta ako takého.[25] Víťazný Rím totiž nedokázal priniesť do sveta antickej kultúry nič nové, naopak, tým, že iba otrocky napodobňoval Grékov, zahmlil a pošpinil myšlienkový odkaz gréckeho ducha až do súčasnosti.[26] Stáročia znevažovania gréckeho intelektuálneho dedičstva sú tak podľa Weilovej priamym dôsledkom rímskej vojenskej hegemonie.

Jedinú cestu, ako vyviaznuť zo špirály rímskej krutosti, tak neponúkala ani odvaha, ani hrdosť, ani vytrvalá energia či hrdinské odhodlanie, ale len bezpodmienečná poslušnosť. Dokazuje to najmä dlhotrvajúci boj Rimanov s vodcom Lusitánov Viriathom[27] (147 - 139 pred n. l.) a predovšetkým osud hispánskeho mesta Numantia (143 - 133 pred n. l.). Toto malé mestečko s asi len osemtisíc obrancami dlho odolávalo podriadeniu a dokonca donútilo Rimanov uzavrieť potupný mier, ktorý však nebol nikdy uznaný senátom. Nakoniec sa do čela obrovského šesťdesiatitisícového vojska postavil víťaz nad Kartágom Publius Cornelius Scipio Aemilianus Africanus (185/184 - 129 pred n. l.). Scipio sa rozhodol mesto úplne izolovať od okolia a zničiť ho vyhladovaním. Odmietal preto rokovať o akýchkoľvek podmienkach mieru s výnimkou bezpodmienečnej kapitulácie. Až keď hlad dohnal obyvateľov mesta ku kanibalizmu, Numantia sa vzdala. Mnohí z obyvateľov však radšej spáchali samovraždu, než aby sa vydali do rúk Rimanov, ostatní boli poslaní do otroctva a mesto zrovnané so zemou.[28] Ani vojenské zvyklosti, ktoré stanovovali, že s mestom, ktoré sa vzdá, by sa malo zaobchádzať miernejšie, ani hrdinská udatnosť obrancov či ich vytrvalosť nevedla k milosrdenstvu tohto veliteľa. Podľa Appianovho svedectva sa niektorí doboví pozorovatelia domnievali, že sa chcel Scipio týmto strašným činom presláviť. Čo sa mu v konečnom dôsledku aj podarilo, keďže dodnes ho nazývame práve podľa dvoch miest či oblastí, ktoré až do základov vyvrátil: Kartágo (*Africanus*) a Numantiu (*Numantinus*).[29]

Krutosť mala pre Rimanov veľký význam, pretože slúžila ako prostriedok k zvyšovaniu ich prestíže, aby si nikto ani len nedovolil spochybniť nárok rímskeho impéria na nadvládu nad ostatnými národmi. Z tohto dôvodu sa Rimania vyčerpali vo vojne proti Numantii, inak pomerne bezvýznamnému mestu. Z tohto dôvodu často nesúhlasili s mierovými podmienkami, ak im nepredchádzali drvivé vojenské víťazstvá. Krutosť bola nosnou myšlienkou rímskej predstavy o národe, ktorý bol osudom vyvolený k zvrchovanej nadvláde nad ostatnými. Táto jediná pôvodná myšlienka Rimanov spôsobovala, že všetky porazené národy sa domnievali, že sú vydané na milosť a nemilosť rímskej moci.[30] Jej najvýstižnejšiu formuláciu nachádzame prítomnú vo Vergiliovej *Aeneide*:

„No ty, Riman, pamätaj: mocne nad svetom vládni!“[31]

Keďže jeden národ je od prírody stvorený na to, aby vládol, všetci ostatní, ktorí „neposlúchajú“, musia byť považovaní za vzbúrených otrokov a podľa toho sa treba k nim aj správať. V takomto zmysle potom treba čítať aj nasledujúci Vergiliov verš:

„mierne sa správať k oddaným, spupných pokoriť vojnou!“[32]

Porazený nepriateľ bez ohľadu na svoje spoločenské postavenie bol jednoducho vždy iba zločincom, ktorý si zaslúži potrestanie, pretože stál v ceste osudovej úlohe rímskeho impéria. Veľavravné sú

v tomto slova zmysle slová, ktoré demonštrujú mentálne nastavenie Rimanov a zároveň neschopnosť pochopiť, ako sa len niekto mohol opovážiť viesť s nimi vojnu. Povedal ich vraj už spomínaný Lucius Aemilius Paullus macedónskemu kráľovi Perseovi potom, čo ho Rimania zatkli:

„Keby si sa stal kráľom ako mladík, aspoň by ma menej prekvapovalo, že si si neuvedomoval, aký dôležitý priateľ alebo nepriateľ je rímsky národ. Avšak ty si sa predsa už zúčastnil vojny, ktorú s nami viedol tvoj otec, jednak musíš si pamätať, s akou veľmi svedomitou vernosťou sme zachovávali mier s ním uzavretý! Ako si sa teda mohol rozhodnúť vybrať si radšej vojnu než mier s tými, ktorých silu vo vojne i spolahľivosť v miere si poznal?“ [33]

Rimania ako predstavitelia panského národa tak boli vždy v práve, kým tí ostatní, ktorých trestali, museli byť automaticky v nepráve. Túto ilúziu podporoval napríklad aj ceremoniál triumfu, v ktorom boli často ako zločinci vedení porazení králi či velitelia. Po ich okázalom predvedení pred rímskym publikom boli väčšinou usmrtení. Trestanie nepriateľov sa dialo akoby z povinnosti, a nie z vlastného prospechu alebo potešenia. Nepriatelia boli skrátka v očiach Rimanov vždy iba povstalcami, ktorí sa postavili na odpor voči legitímnemu pánovi, ktorý má teda právo ich potrestať podľa ľubovôle.[34]

Autorka uvádza ako veľmi dobrý príklad toho, ako verejná mienka vnímala podstatu „nelegitímnej“ vzbury, jednu historku, ktorú môžeme nájsť u gréckeho historika Hérodota. Hérodotos píše, že keď sa Skýti vracali po dvadsaťosemročnej neprítomnosti naspäť do svojej vlasti, po tom ako vyvrátili Médsku ríšu, museli sa nečakane pustiť do ďalších bojov. Počas ich neprítomnosti totiž skýtske ženy prichádzali do intímneho styku so svojimi otrokmi. Z týchto nelegitímnych zväzkov vyrástla mládež, ktorá sa postavila na odpor proti Skýtom vracajúcim sa z Médie. Medzi oboma skupinami dochádzalo k častým ozbrojeným konfliktom, v ktorých sa Skýtom spočiatku veľmi nedarilo. Vtedy vraj jeden z nich povedal:

„Čo to robíme Skýti? Bojujeme proti svojim otrokom, oni nás pobíjajú a nás ubúda, ak ich však my pobijeme, budeme v budúcnosti vládnuť nad menším počtom ľudí. Preto navrhujem, aby sme odložili kopije a luky a aby každý z nás išiel na nich bičom na kone. Pokiaľ nás totiž videli ozbrojených, mysleli si, že sú nám rovní a že pochádzajú z rovnakých predkov. Keď však uvidia, že máme biče namiesto zbraní, uvedomia si, že sú našimi otrokmi, a keď to pochopia, neodvážia sa postaviť proti nám.“[35]

Keď otroci uvideli túto zmenu taktiky a rozpamätali sa na svoje triedne postavenie, tak ihneď zabudli na bitku a utiekli. Táto historka metaforicky demonštruje silu propagandy a verejnej mienky. Ak vás totiž niekto neustále ponížuje a seba vyzdvihuje ako legitímneho pána, tak aj keď sa pokúsite niekedy o vzburu, stačí vám iba pripomenúť, aké miesto vám prináleží v spoločnosti. Ostatní vás potom budú vždy vnímať „iba“ ako vzbúrencov, ktorí sa vzopreli vôli nejakej vznešenej ríše. A preto aj trest po potlačení nezákonnej „vzbury“ rozvracačov spoločenských pomerov je úplne oprávnený.[36]

Táto idea kolektívneho sebavedomia umožňovala Rimanom páchať zločiny s úplne čistým svedomím. Uvedená degradácia mysle však zatemňuje a oslabuje uvažovanie, a preto jediným rímskym vkladom do dejín vedy sa stala Archimédova vražda.[37] Podľa Plútarcha, keď Rimania dobývali sicílske Syrakúzy, Archimédés sa práve zaoberal uvažovaním nad nejakým geometrickým obrazcom. Prichádzajúci rímsky vojak mu však prikázal odobrať sa ihneď k veliteľovi, čo Archimédés odmietol, pretože chcel najskôr vyriešiť daný problém. Vojak sa preto rozhneval a prebodol ho mečom. Druhá historka je podobná s tým rozdielom, že vojak sa postavil pred neho s úmyslom ho ihneď zabiť. Archimédés ho vraj prosil nech chvíľu počká, aby hľadané riešenie problému neostalo nedokončené. Tretia historka hovorí o tom, že Archimédés niesol rímskemu veliteľovi Marcellovi matematické prístroje, ale vojaci, ktorí ho stretli, sa domnievali, že v skrinke, v ktorej boli tieto mechanizmy ukryté, je zlato, a preto ho zabili.[38] Napriek rôznym verziám o Archimédovej smrti figuruje vo všetkých historkách zvýraznený protiklad medzi rímskym militarizmom (vraždiaci vojak) na jednej

strane a gréckym intelektualizmom (mysliaci vedec) na strane druhej. Z čítania textu Simone Weilovej vyplýva, že tieto dva spôsoby uvažovania predstavujú akoby archetypy oboch civilizačných okruhov: Gréci riešili problémy myslením a Rimania mečom.

Propaganda

Krutosť a vierolomnosť systematicky podporovala tretia dôležitá črta Rimanov, a to propaganda. Podľa Weilovej bol každý Riman rodeným propagandistom. To platilo pre bežných ľudí, ako aj pre všetkých veľkých latinských literátov (Ennius, Vergilius, Horatius, Cicero, Caesar, Livius, Tacitus). Naopak, v gréckej literatúre nenachádzame ani jedno dielo, ktoré by bolo poznačené propagandistickou tendenčnosťou v prospech veľkosti Grécka alebo Atén. Rimania dokonca dokázali „vyrobiť“ propagandistov aj z tých, ktorí mali najlepšie dôvody ich nenávidieť. Typickým príkladom bol Polybios (cca 200 - 118 pred n. l.), ktorý bol spolu s tisícovkou ďalších občanov z achájskeho spolku nasilu deportovaný do Ríma po víťazstve Lucia Aemilia Paulla v bitke pri Pydne v roku 168 pred n. l. Počas svojho pobytu v Ríme sa však zblížil s Publiom Corneliom Scipionom Aemilianom a sprevádzal ho na jeho cestách a vojenských ťaženiach (od Hispánie cez Kartágo až po Numantiu). Po sedemnástich rokoch vyhnanstva sa síce mohol vrátiť naspäť do vlasti, ale Rimania ho naďalej pragmaticky využívali k politickým a diplomatickým účelom a jeho historické dielo obhajuje záujmy rímskej zahraničnej politiky.[\[39\]](#)

Účinnosť propagandy spočívala aj v praxi budovania celej siete prorímskych politikov prítomných na kráľovských dvoroch cudzích národov.[\[40\]](#) Jednou z takýchto foriem bola pomerne rozšírená prax vychovávanía potomkov zahraničných vladárov či náčelníkov v Ríme. Tí v hlavnom meste neraz strávili mnoho rokov a potom po návrate domov veľmi často slúžili ako nástroj na presadzovanie rímskeho vplyvu v domovskej krajine. Prípadne sa úplne romanizovali a niekedy dokonca vystupovali nepriateľsky voči národom, z ktorých pôvodne pochádzali. Veľmi dobrým príkladom je rodina slávneho germánskeho náčelníka Arminia (cca 18 pred n. l. - 21 n. l.), kniežata germánskeho kmeňa Cheruskov, ktorý sa preslávil porážkou troch rímskych légií vedených miestodržiteľom pre Germániu Quinctiliom Varom v bitke pri Teutoburskom lese (dnes pri obci Kalkriese v Nemecku) v roku 9 n. l. Kým Arminius bojoval proti Rimanom, jeho brat menom Flavus slúžil ako vojak v rímskej armáde a dokonca svojho brata porazil v bitke pri rieke Weser.[\[41\]](#)

Záver

Všetky tieto tri zložky boli dokonalo podporované umením udržiavať v správaní voči iným národom tempo, ktoré ich v jednom okamihu ukolíše do pokoja a v ďalšom ochromí úzkosťou a zmätkom. Praktická realizácia tohto umenia spočívala v bleskovej rýchlosti útoku.[\[42\]](#) Hitler v jednom rozhovore dokonalo sformuloval pravidlo, keď povedal, že človek sa nikdy nesmie správať k inému človeku ako k nepriateľovi až do okamihu, keď je v pozícii ho zničiť. Rimania taktiež veľmi často predstierali, že im neprekážajú vojenské výboje iných národov až do chvíle, keď na ne nečakane zaútočili.[\[43\]](#) Moment prekvapenia vyvolal u dotknutých len zdesenie a zmätok, ktoré im znemožňovali účinne sa brániť. Tento postup sa netýkal len vojenského umenia, ale prejavoval sa aj v diplomatickej rovine. Napríklad, keď kráľ Sýrie Antiochos IV. Epifanés (vládol medzi rokmi 175 - 164 pred n. l.) obliehal v Alexandrii mladého Ptolemaia VI. Filométóra, vyslal za ním Rím legáta Marca Popilia Laenata s príkazom, aby sa panovník vzdal svojho vojenského úmyslu. Po oznámení rímskeho stanoviska, kráľ odpovedal, že bude o tom uvažovať. Legát však nakreslil palicou okolo neho kruh a prikázal mu, aby vyjadril svoje stanovisko k požiadavkám Ríma ešte predtým, než z neho vystúpi. Kráľ sa po tomto demonštratívnom geste ihneď zaviazal, že sa Rimanom vo všetkom podriadi.[\[44\]](#) Táto nekompromisná diplomacia pripomína taktiež praktiky Tretej ríše.[\[45\]](#)

Napriek mnohým podobnostiam však Weilová predpokladá, že Hitler je pre svojich susedov menej hrozivý než Rimania, pretože nedokázal na rozdiel od Rimanov poraziť na začiatku imperiálnych túžob svojho úhlavného nepriateľa. V prípade úspechu Ríma ním bolo Kartágo v roku 146 pred n. l., v prípade neúspechu nacistickej ríše Veľká Británia v roku 1940. Z tohto dôvodu ho môže využívanie

podobných metód zahraničnej politiky nakoniec zničiť. Napriek tomu ho s Rimami spája cieľ, ktorým je nastolenie mieru zotročením a násilným podriadeným národov zdanlivo nadradenej forme organizácie a civilizácie. Všetky špecifické nacistické prvky, ako napríklad kult Wotana, neo-wagnerovský romantizmus či náboženstvo krvi a pôdy nemožno považovať za niečo, čo má seriózný význam.^[46] Hitler tak len v 20. storočí naplno rozvinul a rehabilitoval metódy, ktoré Rimania aplikovali už v staroveku.

Присвячується всім страждаючим людям з України.

Literatúra

- APPIÁNOS: *Zrod rímskeho impéria*. Preklad Jan Burian a Bohumila Mouchová. Praha: Svoboda 1986.
- BEYEROVÁ, D.: *Simone Weilová. Filosofka – odborárka – mystička*. Olomouc: Refugium Velehrad 2008.
- CICERO: *O povinnostech*. Preklad Jaroslav Ludvíkovský. Praha: Svoboda 1970.
- DAVYOVÁ, M.-M.: *Simone Weilová*. Bratislava: Hronka 2017.
- DIODORUS SICULUS: *Library of History, Volume XII: Fragments of Books 33-40*. Translated by Francis R. Walton. Cambridge, MA: Harvard University Press 1967.
- HEGEL, G. W. F.: *Dějiny filosofie I*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1961.
- HEGEL, G. W. F.: *Dějiny filosofie II*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1965.
- HEIDEGGER, M.: *Einführung in die Metaphysik*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann GmbH 1983.
- HERODOTOS: *Dejiny*. Preklad Július Špaňár. Bratislava: Tatran 1985.
- LIVIUS: *Dějiny VII*. Preklad Marie Husová a Pavel Kucharský. Praha: Svoboda 1979.
- MAENEY, M. C.: *Simone Weil's Apologetic Use of Literature. Her Christological Interpretations of Ancient Greek Texts*. Oxford: Oxford University Press 2007.
- MONTAIGNE, de M.: *Eseje*. Preklad Anton Vantuch. Bratislava: Slovenský spisovateľ 1975.
- OLIVA, P.: *Řecko mezi Makedonií a Římem*. Praha: Academia 1995.
- OLIVA, P.: *Polybios a jeho svět*. Praha: Arista a Baset 2013.
- PATERCULUS, SALLUSTIUS: *Dejiny Ríma. Vojna s Jugurtom. Catilinovo sprisahanie*. Preklad Viera Bunčáková a Jana Bartosiewiczová. Bratislava: Tatran 1987.
- PLUTARCHOS: *Životopisy slávnych Grékov a Rimánov*. 2. zv. Preklad Daniel Škoviera a Peter Kuklica. Bratislava: Kalligram 2008.
- POLYBIOS: *Dějiny III*. Preklad Pavel Oliva. Praha: Arista a Baset 2022.
- POLYBIOS: *Dějiny IV*. Preklad Pavel Oliva. Praha: Arista a Baset 2012.
- SLUGA, H.: *Heidegger's Crisis. Philosophy and Politics in Nazi Germany*. Cambridge; London: Harvard University Press 1993.
- TACITUS: *Agricola. Anály. Germánia. Histórie*. Preklad Ján Žigo, Mariana Paulinyová, Jana Rovenská. Bratislava: Tatran 1980.
- VERGILIUS: *Aeneis*. Preklad Viera Bunčáková a Pavel Bunčák. Martin: Thetis 2013.
- WEIL, S.: *Ilias neboli báseň o síle*. Preklad M. Turková. In: *Reflexe*, č. 29, 2005, s. 109-132.
- WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*. Chosen and Translated by Richard Rees. Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers 2015.
- YOURGRAU, P.: *Simone Weil*. London: Reaktion Books, 2011.

Poznámky

[1] Tieto tendencie môžeme vidieť napríklad v *Esejoch* francúzskeho renesančného mysliteľa Michela de Montaigna (1533 - 1592), ktorý sa od malička až do šiestich rokov učil výlučne iba po latinsky. Vo svojom diele preto často používa citáty práve od latinských poetických (prevažne Vergilius, Lucretius, Catullus, Horatius) či prozaických autorov (najmä Seneca a Cicero). Gréckych autorov síce cituje taktiež, ale ako sám priznáva, gréčtinu sa takmer vôbec nenaučil a hoci sa mu napríklad páčil Plútarchos, čítaval ho výlučne v preklade do francúzštiny (pozri MONTAIGNE, de M.: *Eseje*).

Preklad Anton Vantuch. Bratislava: Slovenský spisovateľ 1975, s. 65-66; 106-107).

[2] Pozri najmä HEGEL, G. W. F.: *Dějiny filosofie II*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1965, s. 276-277; 282-283; HEGEL, G. W. F.: *Dějiny filosofie I*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1961, s. 115.

[3] HEIDEGGER, M.: *Einführung in die Metaphysik*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann GmbH 1983, s. 15-16.

[4] SLUGA, H.: *Heidegger's Crisis. Philosophy and Politics in Nazi Germany*. Cambridge; London: Harvard University Press 1993, s. 37-38.

[5] O vzťahu autorky ku gréckemu myšlienkovému dedičstvu pozri napr. MAENEY, M. C.: *Simone Weil's Apologetic Use of Literature. Her Christological Interpretations of Ancient Greek Texts*. Oxford: Oxford University Press 2007.

[6] WEIL, S.: Ilias neboli báseň o síle. Preklad M. Turková. In: *Reflexe*, č. 29, 2005, s. 130-131. Citácie pasáží z českých prekladov primárnych textov úmyselne slovakizujeme.

[7] Časť *Hitler a rímska zahraničná politika* vyšla v časopise *Nouveaux Cahiers* (č. 53, 1. januára 1940). Vydanie tretej časti *Hitler a rímska vnútorná politika* bolo zakázané cenzúrou. V texte štúdie vychádzame z anglického prekladu Weilovej state, ktorá sa venuje rímskej zahraničnej politike (WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*. Chosen and Translated by Richard Rees. Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers 2015, s. 101-119).

[8] Odborná literatúra o Weilovej živote a tvorbe je pomerne rozsiahla (pozri napr. BEYEROVÁ, D.: *Simone Weilová. Filosofka - odborárka - mystička*. Olomouc: Refugium Velehrad 2008; DAVYOVÁ, M.-M.: *Simone Weilová*. Bratislava: Hronka 2017, s. 11-142; YOURGRAU, P.: *Simone Weil*. London: Reaktion Books, 2011).

[9] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 101.

[10] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 103.

[11] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 103.

[12] Pozri Liv. 45, 33, 7 - 34, 9; Plu. Aem. 29, 1 - 30, 1; App. Ill. 3, 2, 9. Odkazy na antické zdroje sú uvádzané podľa primárnych prameňov uvedených v zozname literatúry.

[13] Pozri App. Pun. 11, 74 - 12, 81.

[14] App. Pun. 12, 81-82; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 105; Citované podľa APPIÁNOS: *Zrod rímskeho impéria*. Preklad Jan Burian a Bohumila Moučková. Praha: Svoboda 1986, s. 208-209.

[15] App. Pun. 12, 83-85; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 105-106; Citované podľa APPIÁNOS: *Zrod rímskeho impéria*, s. 209-211; Uvádzaná je tu dlhšia pasáž než v anglickom vydaní Weilovej diela.

[16] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 104-106. Emil Hácha (1872 - 1945) bol tretím prezidentom Československa (1938 - 1939). Štrnásteho marca 1939 bol pozvaný do Berlína, kde mu Hitler po dlhom čakaní oznámil, že nemecká armáda je pripravená napadnúť Československo. Hitler dal Háchovi na výber medzi podrobením českých zemí Nemecku vo forme protektorátu alebo vojenskou inváziou a vojnou. Hácha vzdoroval Hitlerovému nátlaku a odmietal prijať potupné podmienky až do momentu, keď ríšsky maršal Hermann Göring pohrozil bombardovaním Prahy ako hlavného mesta štátu.

[17] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 106.

[18] Plb. 10, 15; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 107; Citované podľa POLYBIOS: *Dějiny III*. Preklad Pavel Oliva. Praha: Arista a Baset 2022, s. 163-164.

[19] Plb. 10, 17; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 107; Citované podľa POLYBIOS: *Dějiny III*, s. 165-166.

[20] Autorka uvádza viacero príkladov neúspešnej podriadenosti cudzích národov voči rímskej agresii. Bithynský kráľ Prúsias (vládol cca medzi rokmi 182 - 149 pred n. l.) napríklad zachovával vo vojne medzi Rimanmi a macedónskym kráľom Perseom (vládol medzi rokmi 179 - 168 pred n. l.) neutralitu, keďže bol s Perseom rodinne spriaznený (mal za ženu jeho sestru). Po Perseovom zajatí sa však pokoril pred víťaznou veľmocou neslýchaným spôsobom, a to tak, že sa obliekol ako otrok prepustený na slobodu a v takomto odevy žiadal Rimanov o milosť (pozri App. *Mith.* 1, 2). To však

nepomohlo ďalšiemu bythynskému kráľovi Nikomédovi III. (vládol cca medzi rokmi 127 - 94 pred n. l.), ktorý odmietol poskytnúť vojsko konzulovi Gaiovi Mariovi počas vojny s Kimbrami a Teutonmi v roku 104 pred n. l., pretože väčšinu obyvateľov jeho kráľovstva už odvliekli do otroctva rímski výbercovia daní (D. S. 36, 3, 1-2). Počas obliehanie hispánskeho mesta Numantia chceli mladí muži z blízkeho mesta Lutia pomôcť Numantíncom. Starší obyvatelia sa však tohto zámeru zľakli, a preto ho vopred nahlásili Scipionovi. Domnievali sa totiž, že týmto aktivizmom zachránia svojich spoluobčanov. Scipio však rozkázal štyristo mladíkom uťat ruky (App. *Hisp.* 15, 94). Rhodos zas ostal počas tretej macedónskej vojny neutrálnym štátom. Rimania však obviňovali obyvateľov tohto ostrova z kolaborácie s Macedónčanmi. Predstavitelia Rhodu sa preto rozhodli na znak dobrej vôle potrestať promacedónskych politikov. Napriek tomu Rhodos prišiel o rozsiahle územie a stratil dôležité námorné privilégia (pozri OLIVA, P.: *Řecko mezi Makedonií a Římem*. Praha: Academia 1995, s. 225-226). Po ukončení tretej macedónskej vojny vydali Achájci do Ríma tisíc občanov podozrivých z nepriateľských úmyslov. Napriek rímskym príslubom sa nikdy nedočkali súdneho procesu a väčšina z nich v Itálii aj zomrela (pozri OLIVA, P.: *Polybios a jeho svět*. Praha: Arista a Baset 2013, s. 16; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s.107-110).

[21] Ďalšími podobnými typmi kolaborantov boli podľa Weilovej Filopoimén a Aristainos (pozri Plb. 24, 11-13).

[22] Pozri Plb. 24, 8-10.

[23] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 108.

[24] Plb. 38, 16; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 110; Citované podľa POLYBIOS: *Dějiny IV*. Preklad Pavel Oliva. Praha: Arista a Baset 2012, s. 305; V anglickom vydaní Weilovej textu je táto pasáž označená inak: Polybios, kniha 39, kapitola 9.

[25] Pozri Vell. 1, 13, 3-5; Plb. 39, 2, 2-3; Cic. *Off.* 2, 22, 76.

[26] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 110-111.

[27] Pozri App. *Hisp.* 10, 60 - 12, 75.

[28] Pozri App. *Hisp.* 13, 76 - 15, 98.

[29] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 111-112.

[30] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 112-113.

[31] Verg. A. 6, 851; Citované podľa VERGILIUS: *Aeneis*. Preklad Viera Bunčáková a Pavel Bunčák. Martin: Thetis 2013, s. 162.

[32] Verg. A. 6, 853; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 112-113; Citované podľa VERGILIUS: *Aeneis*, s. 162.

[33] Liv. 45, 8; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 114; Citované podľa LIVIUS: *Dějiny VII*. Preklad Marie Husová a Pavel Kucharský. Praha: Svoboda 1979, s. 255; Na rozdiel od Weilovej textu, citujeme túto pasáž v úplnom znení.

[34] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 114.

[35] Hdt. 4, 3; WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 114; Citované podľa HERODOTOS: *Dejiny*. Preklad Július Špaňár. Bratislava: Tatran 1985, s. 233-234; Weilová túto pasáž priamo necituje, iba ju parafrázuje.

[36] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 114-115.

[37] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 116. Archimédés (cca 287 - 212/211 pred n. l.) pôsobil v službách kráľa Hieróna I. v Syrakúzach na Sicílii. Ďalší vládár Hieronymos sa počas druhej púnskej vojny pridal na stranu Kartágincov, čo následne viedlo k dobytíu mesta Rimanmi pod vedením Marca Claudia Marcella (cca 268 - 208 pred n. l.). Pri tomto útoku zomrel aj Archimédés.

[38] Pozri Plu. *Marc.* 19, 4-6.

[39] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 116.

[40] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 116-117.

[41] Pozri Tac. *Ann.* 2, 9-18.

[42] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 118.

[43] Autorka konkrétne spomína v tomto kontexte Antiochove výbojné ťaženia, Perseove vojnové prípravy, chladnokrvnosť Rhodu a Achájcov, neskôr ich vzburu a vojnu Kartága proti Numídčanom

(WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 118).

[44] Pozri Vell. 1, 10.

[45] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 117-119.

[46] WEIL, S.: *Selected Essays 1934 - 1943*, s. 119.

doc. Mgr. Peter Fraňo, PhD.

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie

Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Nám. J. Herdu 2

917 01 Trnava

e-mail: peter.frano@ucm.sk

ORCID: 0000-0002-0909-2699